

Fransanın milli bayramı münasibətilə

Azərbaycan-Fransa əməkdaşlığı qarşılıqlı maraqlara xidmət edir

Hər il iyulun 14-də fransız xalqı öz ölkəsinin milli bayramını - Bastiliya qalasının alınması gününü təntənə ilə qeyd edir. Təbii ki, bu bayram Fransa ilə isti münasibətlərə malik olan Azərbaycanda da qeyd olunur. Bu gün Azərbaycanın xarici siyasətində Fransa önəmli yer tutur. Xüsusilə Avropaya inteqrasiya prosesində bu ölkənin əhəmiyyətli rolunu nəzərə almaq lazımdır.

Cənubi Qafqaza həmişə ciddi fikir verən rəsmi Paris 1991-ci il dekabrın 31-də Azərbaycanın müstəqilliyini tanıdı. Belə bir qərarı Türkiyədən sonra ikinci qəbul edən Fransa 1992-ci il fevralın 21-də Azərbaycan ilə diplomatik münasibətlər qurdu, martın 19-da isə Bakıda öz səfirliyini açdı.

Bu dövrdən etibarən dövlət və hökumət başçılarınun yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərləri iki ölkə arasında münasibətlərin ildən-ildə güclənməsinə müsbət təsir göstərdi. 1993-cü ildə Azərbaycanın yeni dövlət başçısı Prezident Heydər Əliyev xarici ölkələrə ilk rəsmi səfərini Fransadan başladı. 2003-cü ildə prezident seçilmiş İlham Əliyev də ilk xarici və rəsmi səfərini Fransaya etdi. Bu cür siyasi gedişlər Azərbaycanın xarici siyasət kursunda Fransaya böyük önəm verildiyini göstərirdi.

Fransa 1995-ci il martın 23-də ATƏM-in (sonralar ATƏT) Budapeşt sammitində Rusiya və ABŞ ilə yanaşı, Minsk Qrupunun həmsədri oldu və ona münasibətlərin sülh yolu ilə həllində vasitəçilik missiyası həvalə edildi.

Azərbaycan 2009-cu ildə daxil olduğu "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramı çərçivəsində Avropa ilə fəal dialoq aparmağa başladı. Bu işdə Fransa xüsusi önəm kəsb edirdi. 2014-cü ilin may və 2015-ci ilin aprelində Bakıya rəsmi səfərlər edən Fransa Prezidenti Fransua Holland ilə Prezident İlham Əliyev arasında dialoq səmimi və konstruktiv xarakter daşdı.

Ötən dövr ərzində çoxtərəfli beynəlxalq qurumlar çərçivəsində, xüsusilə də NATO strukturları ilə geniş əlaqələr qurulmuşdur. 2011-ci ildə Azərbaycan bu qurumla əməkdaşlıq barəsində üçüncü fərdi fəaliyyət planını təsdiq etmiş və xaricdəki əməliyyatlara (Kosova, Əfqanıstan) dair öhdəliklərini vaxtılı-vaxtında yerinə yetirməkdə davam edir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində Azərbaycan-Fransa parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu səmərəli fəaliyyət göstərir. Onun rəhbəri Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Bu istiqamətdə artıq bir sıra konstruktiv addımlar atılmışdır. İki ölkə arasında münasibətlərə hüquqi baza yaratmaq məqsədilə artıq 42 sənəd imzalanmışdır.

Hazırda qloballaşan dünyanın mühüm güc və siyasət mərkəzlərindən biri olan Fransanın Azərbaycanla əməkdaşlığının daha da dərinləşməsinə, respublikamızın avrostrukturlara dinamik inteqrasiyasına marağı daha da artıb. Həmçinin, Fransanın Cənubi Qafqazda əsas ticarət tərəfdaşı olan Azərbaycanla telekommunikasiya, şəhərsalma, nəqliyyat, yüngül sənaye, şərabçılıq və digər sahələrdə əməkdaşlığı getdikcə möhkəmlənir.

Son illər ərzində iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 2 milyard dollar təşkil etmişdir. Azərbaycanda həm

səhmdarlar, həm də tədarükçülər qismində 50-dən çox fransız şirkəti fəaliyyət göstərir. Azərbaycana əmtəə ixrac edən ölkələr arasında Fransa ilk onluğa daxildir. Fransanın Azərbaycana göndərdiyi ixracat məhsulları daha geniş sahələri əhatə edir. Bunlar əsasən təchizat avadanlıqları, informatika və elektronika məmulatları, sənaye və kənd təsərrüfatı avadanlıqları, digər sənaye məhsulları - məsələn, kimya, kosmetika və metal məmulatlarından ibarətdir. Fransız müəssisələri bank, elektrik enerjisi və ətraf mühitin mühafizəsi və istehlak malları bölmələrində fə

aliyyət göstərir. Azərbaycanın Fransa ilə infrastruktur, nəqliyyat, ictimai nəqliyyat, metro, dəmir yolu nəqliyyatı, suyun idarə edilməsi və bu sektorlara investisiyaların yatırılması sahəsində geniş əməkdaşlığı mövcuddur. Xüsusilə nəqliyyat, ərzaq-ye-yinti, mehmanxana, kənd təsərrüfatı, enerji, yüksək texnologiyalar, telekommunikasiya və s. sahələrdə iqtisadi əlaqələr qurulmuşdur.

Fransız müəssisələri neft və neft məhsulları sənayesində daha yaxından iştirak edir, onlar həmçinin Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin idarə edən konsorsiuma daxildirlər. "Total" şirkəti bu konsorsiumun 5 və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin 10 faizinə sahibdir. 2009-cu il fevralın 27-də "Total" şirkəti Xəzərin Azərbaycan

sektorunda "Abşeron" strukturunun birgə kəşfiyyatı və işlənilməsinin əsas prinsipləri haqqında fransızlarla müqavilə imzalayıb ("Total"ın iştirak payı 40 faiz). 2013-cü ildə "Şahdəniz" layihəsi ilə bağlı XXI əsrin kontraktı imzalanıb. Burada Avropa İttifaqı - Azərbaycan əlaqələrinin əhəmiyyəti ön plandadır. Bu layihə Avropanın ən böyük infrastruktur layihəsi olmaqla oraya qoyulacaq sərmayənin həcmi təqribən 45 milyard dollar təşkil edir.

İki ölkə arasında ətraf mühitin çirklənməsinə qarşı mübarizə sahəsində də əməkdaşlıq genişlənilir. Fransanın CNİM şirkəti Bakıda zibil emalı zavodunun tikintisi və zavodun 20 il ərzində istismarı barədə müqavilə imzalayıb.

Hazırda dünyanın potensial qaz ixracatçıları sırasında mövqeyini getdikcə möhkəmləndirən Azərbaycan Cənubi Qafqazın və Avropanın enerji xəritəsini zənginləşdirir, müstəqil iqtisadi siyasət yeridən bir ölkə kimi bir sıra global enerji və nəqliyyat layihələrinin təşəbbüskarı, eyni zamanda, fəal iştirakçısı rolunda çıxış edir. Malik olduğu zəngin karbohidrogen ehtiyatları hesabına enerji təhlükəsizliyini tam təmin edən ölkəmiz uzun illərdir ki, Avropanın da enerji təhlükəsizliyinə mühüm töhfələr verir. Əhəmiyyətinə görə XXI əsrin layihəsi adlandırılan "Cənub" qaz dəhlizi Avropa ilə əlaqələrdə mühüm amil kimi çıxış edir. Belə ki, "Cənub" qaz dəhlizi başlanğıcını Xəzər dənizinin Azərbaycan sahillərindən - Səngəçal terminalının ərazisindən götürür.

Azərbaycanın ilk peyki - "Azerspace-1" Cənubi Amerikada, Fransanın inzibati idarəçiliyində olan Fransız Qviana-sındakı Kuru kosmodromundan - Qviana Kosmik Mərkəzindən üzərində üçrəngli Azərbaycan bayrağı olan "Ariane-5" daşıyıcı raketini orbitə buraxılıb. Bu, iki ölkə arasında yüksək kosmik texnologiyalar sahəsində qurulan sıx tərəfdaşlıq nəticəsində mümkün olmuşdur.

2015-ci ilin dekabr ayında BMT-nin iqlim dəyişikliyi üzrə 21-ci konfransına ev sahibliyi edən Fransa qlobal istiləşməyə qarşı mübarizə sahəsində üzərinə düşən öhdəni yerinə yetirdiyinə görə Azərbaycanı alqışlayır.

İki ölkə arasında təhsil, elm və mədəniyyət sahələrində də əməkdaşlıq inkişaf edir. Prezident Fransua Holland tərəfindən Fransa Təhsil Nazirliyinin proqramı əsasında 2014-cü ildə açılmış və yüzdən çox şagirdə bağçadan bakalavr dərəcəsinədək təhsil almağa imkan verən Bakı Fransız liseyinin fə

aliyyəti ürəkaçandır. Həmin ilin mayında Azərbaycan və Fransa prezidentləri tərəfindən UFAZ-ın (Fransa-Azərbaycan universiteti) yaradılması rəsmən elan edildi. Onun yaranması Strasburq Universiteti ilə Bakı Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin əməkdaşlığı sayəsində mümkün oldu. Beləliklə, 2017-ci ilin sentyabrında Fransa-Azərbaycan Universitetinin (UFAZ) açılış mərasimi əsl bayrama çevrildi. Gözəl və yaraşlıq tədris binası istedadlı azərbaycanlı gəncləri öz qoynuna aldı və onlar üçün mühüm təhsil ocağına çevrildi. Kimya, geofizika, informatika və neft sənayesi üzrə fənlər Strasburq Universiteti ilə Rennes Universitetinin Bakı Neft və Sənaye Universiteti ilə səmərəli əməkdaşlığı sayəsində tədris olunur.

Digər tərəfdən, fransız dilinin tədrisi Azərbaycanda ingilis və rus dillərindən sonra üçüncü yerdə gəlir. Azərbaycanda fransız dilinin tədrisi sahəsində İFA aparıcı qurumdur. O, eyni zamanda, fransız dili (DELTA, DALF, TCF) sertifikatlarını almaq üçün imtahan keçirən yeganə qurumdur. İFA-da təşkil olunan dərslər bütün yaşda və bütün səviyyədə olanlar üçündür. Bundan əlavə, fransız dənışıq dili klubları hər həftə məşğələlər təşkil edir. Fransız dilində vəsaitlərlə (kitablar, lüğətlər, komiksler, DVD və s.) zəngin kitabxana/mediatekanın qapıları bütün şəhər sakinləri

dur. Zəngin yaradıcılığa və adətlərə malik olan Azərbaycan klassik ədəbiyyatı və folkloruna aid materialların toplanması və tərcüməsi sahəsində Fransa ədəbiyyatçılarının rolu böyükdür. Fransız tədqiqatçıları zəngin Azərbaycan şifahi və yazılı xalq xəzinəsinə çox böyük diqqət yetirmiş, "Avesta", "Kitabi Dədə-Qorqud", "Koroğlu" kimi sənət abidələrini, Nizami, Xaqani, Nəsimi, Füzuli, Xətai, Axundov və başqa görkəmli ədəbiyyatçıları tədqiq və tərcümə etməyə səy göstərmişlər. Azərbaycanda V.Hüqo, J.Vern, A.Düma, Mopassan, Molyer və başqa fransız yazıçı və şairlərinin əsərləri istər orijinaldan, istərsə də, tərcümədən oxucularımız tərəfindən sevilə-sevilə oxunur. Artıq neçə illərdən bəridir ki, Azərbaycan və Fransa arxeoloqları arasında sıx əməkdaşlıq fəaliyyət göstərir. Onlar birgə üç komandadan ibarət heyətlə respublikanın Tovuz, Lənkəran və Naxçıvan bölgələrində qazıntı işləri aparırlar. Bu elmi əməkdaşlıq hər iki ölkənin müvafiq elmi strukturları arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinə əsaslanır. Bu arxeoloji qazıntılar gedişində miladdan əvvəl 5-4-cü minilliklərdə Mesopotamiyanın Qafqaz ilə əlaqələri, Kür-Araz mədəniyyətinin yaranması, tunc və dəmir dövrləri öyrənilir.

Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə Fransada Azərbaycan mədəniyyəti günlərinin keçirilməsi artıq bir ənənə halını almışdır. Dünyanın ən seçilən festivallarının təşkilatçısı olan, yüz minlərlə turistin ziyarət etdiyi Kan şəhərində neçə ildir ki, Azərbaycan mədəniyyəti günləri təşkil edilir.

Azərbaycan-Fransa münasibətləri öz xarakterinə və mahiyyətinə görə sülh və təhlükəsizlik xidmət edir, Cənubi Qafqazda və Avropada iqtisadi tərəqqiyə geniş imkanlar yaradır. Strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksələn bu əməkdaşlıq hər iki dövlətin və xalqın qarşılıqlı milli maraqlarına xidmət edir.

Atamoğlan MƏMMƏDLİ,
BDU-nun dosenti.